

UNDERVISNINGS
MINISTERIET

Sådan inddrages eleverne

FN's børnekonvention og
de frie skoler

Sådan inddrages eleverne

FN's børnekonvention og de frie skoler

Redaktion:

Ole Hvilsom Larsen, Kontorchef, Undervisningsministeriet

Fotos:

Ulrik Jantzen, Das Büro

Design og layout:

Presse- og Kommunikationssekretariatet,
Undervisningsministeriet

ISBN:

Web-publikation: 978-87-603-3149-7

© Undervisningsministeriet, 2017

Indholdsfortegnelse

Forord	4
A. Indledning	6
B. Procedurer for udskrivninger	8
C. Rammer for udskrivninger af elever på frie skoler	9
D. Hvordan inddrages elever ved overvejelser om udskrivning eller bortvisning	11
E. Processen ved overvejelser om udskrivning	14
På baggrund af elevens forhold eller elev/skoleforhold	14
På baggrund af forældrenes forhold	16
Processen ved udskrivning som følge af bortvisning	16
Særligt om bortvisning på efterskoler	17
F. Selve samtalen	18
G. Efter udskrivningen	19
H. Bistand og vejledning	20
Huskeliste ved beslutning om udskrivning fra en fri skole	22

Forord

Med "At lytte og inddrage – FN's børnekonvention og de frie skoler" fra marts 2015 satte Undervisningsministeriet i samarbejde med de frie skolars foreninger og Danske Skoleelever fokus på, at elever på de frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler skal inddrages, før skolerne træffer beslutning om at afbryde samarbejdet mellem skole og hjem ved at udskrive eller bortvise eleven.

I april 2016 offentliggjorde Danmarks Evalueringsinstitut "Udskrivning af elever – En undersøgelse af omfanget om den eksisterende praksis på de frie grundskoler, efterskolerne og de frie fagskoler".

Undersøgelsen viste, at eleverne blev inddraget i 56 pct. af udskrivningssagerne på frie grundskoler og 82 pct. af sagerne på efterskolerne. Baggrunden for manglende inddragelse skal ifølge undersøgelsen findes dels i elevernes alder, hvor skolerne opfatter inddragelse af de yngste elever som en udfordring, dels i årsagerne til udskrivningen, hvor der særligt i sager, hvor udskrivningen ikke skyldes noget, eleven kan ændre på, er en tendens til manglende inddragelse. Det fremgår videre af undersøgelsen, at 56 pct. af de frie grundskoler og 70 pct. af efterskolerne har faste procedurer/retningslinjer for udskrivninger af elever. Fravalg af faste procedurer/retningslinjer begrundes blandt andet med, at udskrivninger forekommer så sjældent, at det ikke giver mening. Skolerne oplever også udskrivningssager som så forskellige, at det ikke giver mening med faste procedurer/retningslinjer. Undersøgelsen viste også, at skolerne opfatter publikationen "At lytte og inddrage – FN's børnekonvention og de frie skoler" som en vigtig påmindelse til skolerne. Publikationen opleves imidlertid som uklar med hensyn til, hvordan man konkret skal forstå og praktisere inddragelse af især de yngre elever.

Denne vejledning bygger på forannævnte baggrund oven på vejledningen fra 2015, men kan også læses selvstændigt. Med vejledningen sætter Undervisningsministeriet, Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier, Dansk Friskoleforening, Danske Skoleelever, Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig, Efterskoleforeningen, Foreningen af Kristne Friskoler, Frie Fagskoler, Frie Skolars Lærerforening og Lilleskolerne fokus på, hvordan elever på de frie grundskoler, efterskoler og frie fagskoler (de frie skoler) i forhold til kravene i FN's børnekonvention rent praktisk kan inddrages, hvis en skole overvejer at afbryde samarbejdet mellem skole og hjem ved at udskrive eller bortvise eleven.

Vejledningen suppleres af oversigten "Huskeliste ved beslutning om udskrivning fra en fri skole", der giver et hurtigt overblik over, hvad skolerne skal huske i forbindelse med inddragelse af eleven, når skolen overvejer en udskrivning.

Det er håbet, at det nye vejledningsmateriale kan medvirke til, at skolerne og deres medarbejdere kan håndtere de udskrivningssager, der måtte opstå. Alle sager er forskellige og må behandles individuelt. Selv om vejledningen ikke kan give en fast manual for håndteringen af sagerne, så kan den give nogle pejlemærker herfor. Vejledningsmaterialet kan også være en inspiration for lokale overvejelse om procedurer, der sikrer inddragelse af elever i forbindelse med udskrivning eller bortvisning. En ordentlig håndtering af udskrivningssager kan også sikre, at der ikke opstår sager, der kan være til skade for ikke alene den enkelte skoles omdømme, men også for de frie skolars omdømme som skoleform.

Det er planen, at der i 2018 skal gennemføres en evaluering for at følge op på denne vejledning.

Tak til foreningerne for værdifuld sparring og opbakning til udarbejdelsen samt tilsagn om at være med til at følge op på vejledningen.

A. Indledning

1. Skolens samarbejde med såvel forældre som elever er en vigtig del af den danske skolekultur. Samtaler er en naturlig del af en skolekultur, som blandt andet skal understøtte elevernes demokratiske dannelse og forberede dem til at leve i et samfund med frihed og folkestyre. Det gælder også i vanskelige situationer, for eksempel når en skole overvejer at udskrive eller bortvise en elev.

Ved at lytte til eleven viser skolen, at den tager eleven alvorligt og har respekt for eleven. Det er også et vigtigt signal til omverdenen og andre elever.

2. En situation, hvor en skole overvejer at udskrive eller bortvise en elev, vil normalt være kulminationen på et forløb.

Vejledningen tager sigte på den sidste del af forløbet, hvor skolen overvejer at afbryde samarbejdet mellem skole og hjem ved at udskrive eller bortvise eleven. Selvom vejledningens fokus er på denne sidste fase, så ligger en lige så vigtig indsats i de tidligere faser, hvor der skal gøres alt, hvad der er muligt, for at løse problemerne, så en udskrivning kan undgås.

3. Denne vejledning kan derfor med fordel indgå i skolens generelle arbejde med forældre- og elevinddragelse i sammenhæng med skolens værdigrundlag. Dette kan eksempelvis være skolens refleksioner og guidelines, som spænder fra den almindelige dialog om skolegang (for eksempel forældre- og elevsamtaler), når tvister opstår (konflikthåndtering mv.) til overvejelser over afbrydelse af samarbejdet.

Det er samtidig vigtigt at understrege, at selvom vejledningen primært omhandler elev, forældre og skoleleder (som den, der handler på skolens vegne i sådanne sager), så er elevens lærere, børnehaveklasseledere m.fl. på skolen centrale i enhver proces omkring eleven. Dette gælder både, når der konstateres et problem, og hvis skolen overvejer en udskrivning eller bortvisning.

4. Giver det mening at inddrage en elev, hvis årsagen til udskrivningen eller bortvisningen er noget, som eleven ikke kan ændre på? Det spørgsmål kan man stille sig selv, og det kan være en måde at overbevise sig selv om, at der ikke er grund til at inddrage eleven. Sagen vedrører et forhold, som eleven alligevel ikke kan ændre på, så hvorfor besvære eleven? Dette er imidlertid ikke i overensstemmelse med børnekonventionens krav.

Der vil imidlertid altid være gode grunde til at inddrage eleven – også selvom sagen angår forhold, som eleven ikke kan ændre.

5. Væsentligt indgreb

Det er meget indgribende for den enkelte elev, hvis skolen afbryder samarbejdet, og eleven må forlade sin skole og klasse. Det er vigtigt, at skolen overvejer en mulig udskrivning grundigt og inddrager alle relevante perspektiver.

6. Dannelsesaspektet

Inddragelsen betyder, at elevens perspektiv og synspunkter bliver anerkendt og taget alvorligt. Det er skolens ansvar at sikre eleven denne mulighed. En ligeværdig og anerkendende inddragelse øger elevens forståelse for forholdene, også selvom eleven ikke får det, som han/hun ønsker.

Ved at inddrage eleven medvirker skolen til at skabe demokratiske samfundsborgere. Dét at blive inddraget er med til at forberede eleven til at leve i et demokratisk samfund og til at udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og respekt for andre. Inddragelse er et udtryk for, at demokratisk dannelse er en del af skolens virke også ved udskrivning af elever.

7. Vidensaspektet

Ved inddragelse sikres, at både eleven og skolen kender hinandens holdninger og oplevelse af sagen.

Ved at spørge eleven selv får skolen adgang til den viden og de synspunkter, som eleven har om sagen. Eleven kan have perspektiver på sagen, som kan være relevante og have betydning for vurderingen af sagen. Eleven, der jo er den, som mest direkte berøres, hvis vedkommende skal udskrives fra sin skole, kan også have perspektiver på, hvordan afslutningen af skolegangen på skolen skal tilrettelægges.

Eleven får samtidig kendskab til skolens holdning og synspunkter på sagen. Det kan medvirke til at undgå misforståelser, og at eleven får en fejlagtig opfattelse af baggrunden for skolens beslutning.

Rationalet er det samme, som står bag forvaltningslovens krav om, at en part høres, og at sagens omstændigheder skal oplyses, før der træffes afgørelse.

B. Procedurer for udskrivninger

8. Mange skoler har allerede procedurer, der sikrer inddragelse af eleverne i forbindelse med udskrivning eller bortvisning. Vejledningen skal være med til at sikre, at alle skoler er opmærksomme på at inddrage eleverne, og den skal understøtte skolerne i at overholde børnekonventionen og håndtere den svære balance mellem de forskellige hensyn, der er.

Alle skoler opfordres til at have nedskrevne procedurer for indmeldelse og udmeldelse af elever, der er kendte af alle medarbejdere og tilgængelige for forældre og elever, for eksempel på skolens hjemmeside. Det er samtidig vigtigt at understrege, at procedurer ikke kan være en fast manual for gennemførelsen af udskrivnings- eller bortvisningssager. Der vil altid skulle foretages en konkret, individuel vurdering i hver enkelt sag.

Sådanne procedurer kan med fordel udarbejdes med inddragelse af skolens medarbejdere, forældre og elever, herunder eventuelle elevråd. Særligt i forhold til eleverne vil der kunne tages udgangspunkt i et mere generelt arbejde, for eksempel med skolens ordensregler. Man kan også inddrage generelle elevrettigheder og elevindflydelse i processen med det forhold in mente, at procedurer for udskrivninger typisk ikke vil blive relevante for den enkelte elev.

C. Rammer for udskrivning af elever på frie skoler

9. Danmark tiltrådte i 1991 FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder (børnekonventionen). Blandt konventionens grundlæggende principper er artikel 3 om barnets tarv og artikel 12 om retten til at blive hørt. Efter FN's børnekonvention artikel 3 skal barnets tarv komme i første række ved alle foranstaltninger vedrørende børn, altså personer under 18 år. Det følger af konventionens artikel 12, at et barn har ret til at give udtryk for sine egne synspunkter. Barnet har krav på, at dets synspunkter indgår i grundlaget for beslutninger, der vedrører barnet. En udskrivning af eller bortvisning fra skolen er sådan en beslutning.

Børnekonventionen giver ikke en elev krav på at gå på en fri skole. En fri skole kan beslutte at afbryde samarbejdet mellem skole og hjem ved at udskrive eller bortvise en elev, selv om forældrene og eleven ikke ønsker det.

Børnekonventionens krav om inddragelse betyder, at eleverne skal inddrages, og deres synspunkter skal indgå i grundlaget for skoleledelsens beslutning om at udskrive eller bortvise barnet, for at skolen overholder konventionen.

Uddrag af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder

Artikel 3

1. I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række.

Artikel 12

1. Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.

10. Det er i forhold til samspillet mellem børnekonventionens artikel 3 og 12 vigtigt at gøre sig klart, at der er tale om to grundlæggende principper i konventionen, der ikke er i modstrid med hinanden. Af artikel 3 følger, at barnets tarv kommer i første række, mens det i artikel 12 fastsættes, at barnet skal inddrages, hvilket netop er med til at sikre, at barnets tarv kommer i første række.

Det er endvidere vigtigt at gøre sig klart, at elever, især yngre elever, særligt skal beskyttes, men at det ikke betyder, at de ikke skal inddrages.

Inddragelse skal sikre, at elevens perspektiv og synspunkter faktisk får betydning for vurderingen af den konkrete sag. Det handler om, at skolen, inden der tages beslutning, har fået kendskab til elevens perspektiv og synspunkter. Det forudsætter ikke, at skolen er eller skal blive enig med eleven. Men processen vil være med til at tydeliggøre forskellen på voksenperspektivet og elevens perspektiv, samtidig med at skolen viser, at elevens perspektiv og synspunkter betragtes som relevant og meningsfuldt i en sag, der direkte angår eleven.

Ved en god inddragelsesproces får eleven også en oplevelse af at blive hørt og forstået samt viden om voksenperspektivet. Det vil kunne gøre det lettere for eleven at forholde sig til en udskrivning eller bortvisning.

Det er på den anden side vigtigt at understrege, at inddragelse af eleven ikke må ske på en måde, der efter en faglig vurdering må vurderes at skade eleven og altså ikke kan siges at være i barnets tarv. Det må i sådanne situationer sikres, at elevens perspektiv og synspunkter på sagen kan inddrages på anden vis, inden der tages beslutning.

11. Efter børnekonventionens artikel 12 skal elevens synspunkter tillægges passende vægt i overensstemmelse med elevens alder og modenhed. Der er således ikke en nedre aldersgrænse for elevens ret til at udtrykke sine synspunkter. Børnekonventionen bygger på det synspunkt, at selv mindre børn, der ikke kan udtrykke sig verbalt, har krav på inddragelse.

Det vil for de yngste elever være relevant at kombinere samtale og observation ved indhentning af elevens perspektiv og synspunkter.

D. Hvordan inddrages elever ved overvejelser om udskrivning eller bortvisning?

12. Det er en alvorlig beslutning, når en elev ikke længere kan fortsætte sin skolegang på en skole. Det har store konsekvenser for den enkelte elev, som skal sige farvel til sine venner på skolen, dagligdagen dér og at indstille sig på at begynde på en ny skole.

En skoles beslutning om at udskrive eller bortvise en elev vedrører klart den type af beslutninger, der er omfattet af børnekonventionens artikel 12 om inddragelse af børn i alle forhold, der vedrører barnet. En overholdelse af kravene i børnekonventionens artikel 12 vil medvirke til, at beslutningen er velovervejet, og processen gennemsigtig og klar.

13. Inden skolen orienterer en elev om, at den overvejer en udskrivning af eleven, skal forældrene som hovedregel orienteres, så forældrene hører derom fra skolen og ikke fra eleven. Det vil også særligt for yngre børn være naturligt, at forældrene selv har mulighed for at tale med deres barn derom før skolen. Der vil dog for ældre elever på efterskoler kunne være situationer, hvor orienteringen af eleven ikke vil kunne afvente orienteringen af forældrene.

14. Inden skolen kommer til en overvejelse om at udskrive eleven, vil der som regel have været et forløb forud herfor. Der kan have været problemer med for meget fravær, mobning af andre elever, elevens manglende samarbejdsevne eller overholdelse af de regler, der er på skolen – altså elevens forhold.

Sådanne problemstillinger tackles løbende af skolens leder, lærere og evt. andre medarbejdere. Det sker blandt andet ved en løbende dialog mellem eleven og elevens lærere i den daglige undervisning, i klasseværelset, på møder mv. Den daglige dialog med eleven vil også være med til at sikre, at den enkelte elevs synspunkter er kendte for skolen, hvis problemstillingen ikke skulle blive løst.

Som led i det almindelige skole-hjem-samarbejde vil forældre endvidere blive inddraget for eksempel ved skriftlig kommunikation, telefoniske samtaler eller møder.

Den løbende dialog er et forsøg på at sikre, at problemer tages i opstarten og ikke får lov at udvikle sig, så en udskrivning eller en bortvisning kommer på tale. Dialogen kan evt. følges op af konkrete aftaler om, hvad der skal gøres anderledes, så eleven kan blive på skolen.

15. En udskrivning kan også komme på tale på baggrund af andre forhold, for eksempel hvis en skole finder, at den ikke fagligt kan give den specialundervisning, som eleven har behov for – altså elev/skoleforhold, eller hvis der er uoverensstemmelser mellem skolen og forældrene om forventninger til samarbejdet eller ved manglende betaling, det vil sige forældrenes forhold.

Særligt med hensyn til en udskrivning, der overvejes på baggrund af forældrenes forhold, herunder uoverensstemmelse mellem forældre og skole eller forældrenes manglende betaling, bemærkes, at det også her er vigtigt at inddrage elevens perspektiv.

16. Det er endvidere vigtigt at være opmærksom på, at inddragelsen af eleven sker på en måde, så eleven ikke oplever at komme i en loyalitetskonflikt mellem skole og forældre eller mellem forældrene indbyrdes. Det kan især være tilfældet, når udskrivningen ikke er begrundet i elevens forhold, men i at forældre og skole er uenige, eller at forældrene indbyrdes er uenige.

Det bedste er derfor, hvis uenigheder kan afklares mellem de implicerede voksne, således at eleven ikke sættes i en loyalitetskonflikt i sit forhold til skole og forældre. Eleven vil imidlertid mange gange være klar over, at der er uenigheder mellem skole og forældre. Det kan være forældrene, der har fortalt eleven om det, eller eleven kan mærke på de voksne, at der er en uenighed.

Skolen må derfor altid sørge for, at der finder en transparent inddragelsesproces sted for både eleven og forældrene, herunder at det er klart for eleven, at forældrene inddrages og høres, henholdsvis for forældrene, at eleven inddrages og høres.

Et centralt mål for inddragelsesprocessen, hvor overvejelsen om udskrivning er på baggrund af forældrenes forhold, er derfor, at det kommunikeres til eleven, at eleven ikke har gjort noget forkert.

17. Hvis en udskrivning er begrundet i forældrenes forhold, kan det særligt overvejes, hvordan eleven skal inddrages, herunder om det er ved en egentlig samtale, eller om inddragelsen skal ske på anden måde. Det kan være ved, at samtalen gennemføres i mere vante omgivelser end ved en samtale på skolelederens kontor, eller ved en samtale med en anden end skolelederen, for eksempel med elevens lærere. Men der kan også ske inddragelse af elevens synspunkter ved observationer fra den daglige dialog i klasseværelset, på en gåtur eller lignende.

18. Eleven kan inddrages ved gennemførelse af en egentlig samtale. Hvis eleven ikke er moden nok til, at der gennemføres en egentlig samtale, er det vigtigt, at eleven inddrages på anden vis, så elevens synspunkter indgår i grundlaget for sagen. Inddragelsen af eleven skal ske i overensstemmelse med alder og modenhed. Der kan ikke opstilles en generel nedre aldersgrænse for, hvornår inddragelsen ved en samtale kan undlades. Skolen må derfor foretage en konkret vurdering med udgangspunkt i den pågældende elevs forhold.

Forpligtelsen efter børnekonventionens artikel 12 til at inddrage eleven indebærer ikke, at der skal gennemføres en samtale, hvis det fagligt vurderes, at det ikke vil være i barnets tarv. Hvis forældrene ikke ønsker, at eleven skal deltage i en egentlig samtale, kan det være en indikation for, at barnets tarv varetages bedre ved, at inddragelsen sker på anden måde. Dette må skolen vurdere i det konkrete tilfælde. Der kan for eksempel være tale om skolens iagttagelser fra den daglige dialog med barnet.

I de tilfælde, hvor elevens alder og modenhed gør, at det vurderes, at der ikke kan gennemføres en egentlig samtale, må elevens perspektiv og synspunkter tilvejebringes på anden måde. Det kan blandt andet være ved at inddrage elevens tilkendegivelser i forbindelse med den daglige undervisning eller lignende, men også ved, at eleven får mulighed for at fremføre sine synspunkter overfor skolen, uden at det sker i regi af en samtale på skolelederens kontor. Her kan dialogen tages i andre og for eleven mere vante omgivelser og af elevens sædvanlige lærer i stedet for skolelederen.

Hvad skal man overveje i vurderingen i forhold til gennemførelse af en egentlig samtale:

- Elevens generelle modenhed og opførsel i undervisningssituationer
- Elevens psykiske robusthed
- Elevens reaktion, når eleven tidligere er bedt om at forholde sig til egne forhold
- Erfaringer med sammenhængen mellem elevens udsagn og efterfølgende handlinger/ tilkendegivelser
- Den konkrete sags baggrund.

19. Hvis der ikke gennemføres en samtale, må det sikres, at elevens perspektiv og synspunkter tilvejebringes på anden måde. Det kan for eksempel være ved at inddrage elevens tilkendegivelser i forbindelse med den daglige undervisning eller lignende. Det er vigtigt at understrege, at forældrene ikke kan frabede sig inddragelsen af eleven, så elevens perspektiv og synspunkter ikke kommer til at indgå i grundlaget for skolens beslutning.

Hvis forældrene direkte frabeder sig, at skolen har en samtale med eleven, så må skolen acceptere det, men elevens perspektiv og synspunkter, som det under disse omstændigheder kan være oplyst for skolen, må indgå i sagen som inddragelsen af eleven. Det kan blandt andet være igennem observationer fra den daglige dialog i klasseværelset.

Tilsvarende må skolen acceptere, hvis forældrene ønsker at være til stede ved samtalen mellem eleven og skolen om en udskrivning eller bortvisning. Børnekonventionens artikel 12 indebærer en ret for eleven til "frit" at udtrykke sine synspunkter. Skolen må derfor efter omstændighederne sammenholde de udsagn, eleven kommer med under samtalen med observationer fra den daglige dialog i klasseværelset. Det kan for eksempel være, at eleven i det daglige har tilkendegivet, at vedkommende er ked af forholdene mellem skole og forældre, hvorfor eleven egentlig helst vil et andet sted hen, mens eleven i overensstemmelse med forældrenes tilkendegivelser under samtalen anfører, at eleven vil blive på skolen.

20. Det er naturligvis frivilligt for såvel elev som forældre at deltage i samtaler. Eleven kan anmode om, at forældrene deltager i samtalen med eleven. Et sådant ønske skal altid imødekommes.

Hvis elev eller forældre ikke ønsker at deltage i en samtale, kan det sammen med sagens øvrige omstændigheder indgå i skolens vurdering af sagen.

E. Processen ved overvejelser om udskrivning

21. Den konkrete tilrettelæggelse af processen ved udskrivning af en elev og inddragelsen af forældre og elev i den forbindelse må altid bero på de konkrete forhold. I det efterfølgende er beskrevet de typiske sagsbehandlingskridt, men der kan efter de konkrete forhold være behov for at fravige eller supplere.

Der er således alene tale om en vejledende beskrivelse af, hvordan skolen kan håndtere et sagsforløb. Beskrivelsen er således ikke tænkt som en fast manual for processen ved udskrivninger, men punkter, der kan indgå i skolens overvejelser om tilrettelæggelse af processen.

På baggrund af elevens forhold eller elev/skoleforhold

22. Hvis sagen handler om elevens forhold, er det vigtigt, at det i den daglige dialog med eleven og forældre er markeret, at den pågældendes adfærd ikke er acceptabel, så det ikke kommer som en overraskelse for eleven og forældre, at elevens adfærd opfattes som et problem af skolen.

Tilsvarende må det, hvis sagen handler om elev/skoleforhold forudsættes, at spørgsmål som for eksempel behov for specialundervisning har indgået i den løbende dialog med forældrene. Eleven må også via den daglige dialog forudsættes at være bekendt med, at der er problemer.

23. Nedenfor er beskrevet de typiske sagsbehandlingskridt i en proces, hvor en skole overvejer en udskrivning af en elev på grund af elevens forhold eller på grund af elev/skoleforhold. Det vil bero på den konkrete sags forhold, hvilken rækkefølge de enkelte sagsbehandlingskridt gennemføres i, men der er tale om forhold, som er kendetegnende for den gode proces i sådanne sager.

24. Som første skridt i en udskrivningssag skal skolen sikre sig, at elev og forældre er klar over, at skolen ser et problem, der kan føre til en udskrivning. Elementer deri kan være:

- Inviter forældre til en samtale, hvor I går i dialog om det oplevede problem. Forsøg at lave en aftale om, hvordan problemet kan løses. Fortæl, at det kan føre til en udskrivning, hvis problemet ikke løses. Fortæl, at eleven også vil blive inddraget, så elevens perspektiv og synspunkter kan indgå i processen.
- Inviter eleven til en samtale, hvor I går i dialog om det oplevede problem. Forsøg at lave en aftale om, hvordan problemet kan løses. Der kan for eksempel laves en fælles plan eller aftale om, hvad eleven skal gøre/ikke skal gøre. Fortæl, at det kan føre til en udskrivning, hvis problemet ikke løses. Fortæl, at forældrene også er inddraget og hørt.
- Lav referater af samtalerne, som udleveres til eleven (afhængig af dennes alder og modenhed) og forældre hurtigst muligt. Det vil bero på de konkrete forhold, hvordan referater udformes. Det behøver ikke nødvendigvis være en egentlig gengivelse af samtaleindhold, men kan også bestå i en gengivelse af beslutningerne (beslutningsreferat). Dette kan for eksempel være de aftaler, der er truffet mellem skolen og elev/forældre.

25. Hvis problemet fortsætter, skal skolen sikre, at forløbet får en ordentlig afslutning. Der skal som led heri sikres en dialog med både forældre og elev, så deres synspunkter er skolen bekendt, inden der træffes den endelige beslutning.

Elementer i dialogen vil typisk være:

- Elevens, forældrenes og skolens oplevelse af situationen.
- Om der er særlige hensyn i forbindelse med afslutningen af elevens skolegang på skolen. Det

kan for eksempel, hvis man er tæt på skoleårets afslutning, være relevant at vente med udskrivningen.

- Hvordan udskrivningen skal kommunikeres til de øvrige elever og forældre.

Det kan praktisk gøres ved:

- Skolen inviterer forældrene til en samtale, hvor det i invitationen er klart, hvad der er baggrunden for samtalen, og at det kan ende med en udskrivning.
- Afklar under samtalen med forældrene rammerne for elevens inddragelse i forhold til en egentlig samtale, herunder om forældrene ikke ønsker, at skolen har samtale med eleven uden deres tilstedeværelse eller slet ikke ønsker, at eleven deltager i samtalen.
- Redegør overfor forældrene for, at eleven også vil blive inddraget og hørt, så elevens perspektiv og synspunkter indgår i skolens beslutningsgrundlag. Hvis forældrene modsætter sig inddragelse ved samtale, så redegør for, hvordan for eksempel skolens observationer fra den daglige skolegang så vil indgå.
- Inviter eleven (og evt. forældrene) til en samtale, hvor det i invitationen er klart, hvad der er baggrunden for samtalen, og at det kan ende med en udskrivning. Fortæl, at forældrene også er inddraget og hørt.
- Lav referater af samtalerne, som udleveres til eleven (afhængigt af dennes alder og modenhed) og forældrene hurtigst muligt. Det vil bero på de konkrete forhold, hvordan referatet udformes.
- Overvej nøje alle sagens oplysninger, herunder dét, elev og forældre har anført, inden den endelige afgørelse om udskrivningen skrives og sendes til forældrene. Afgørelsen bør sendes hurtigst muligt, efter samtalerne er gennemført.
- Sørg for, at eleven orienteres om afgørelsen.

Alt efter de konkrete forhold kan processen eventuelt deles op, så der først er en dialog om, hvorvidt der skal ske en udskrivning, og bagefter om, hvorvidt der er særlige hensyn ved gennemførelsen af denne og kommunikationen herom.

Det er samtidig vigtigt, at skolen tilrettelægger processen, så både elev og forældre har realistiske muligheder for at deltage, herunder ved at der gives rimelige varsler ved indkaldelsen til mødet. Særligt hvor der er tale om kulminationen på et langvarigt forløb, bør indkaldelse til møde ikke ske med under en uges varsel.

Hvis forældrene og eleven ikke ønsker at deltage i en samtale, må skolen sende dem en kort skriftlig sammenfatning af sagen, hvori det fremgår, at de har været inviteret til samtale, men at samtalerne ikke er afholdt som følge af deres manglende fremmøde eller afbud, og at skolen nu vil træffe beslutning i sagen på det foreliggende grundlag. Der kan eventuelt gives en kort frist til at aftale et nyt tidspunkt for en samtale.

På baggrund af forældrenes forhold

26. Hvis skolens overvejelser om udskrivning er begrundet i forældrenes forhold, er det særligt vigtigt, at skolen er opmærksom på, at eleven ikke kommer i en loyalitetskonflikt mellem skolen og forældrene eller mellem forældrene indbyrdes. Som udgangspunkt vil sådanne forhold ikke indgå i den daglige dialog på skolen med eleven, hvorimod det selvfølgelig vil indgå i dialogen med forældrene.

27. Nedenfor er beskrevet de typiske sagsbehandlingsskridt i en proces, hvor en skole overvejer en udskrivning af en elev begrundet i forældrenes forhold. Det vil bero på den konkrete sags forhold, hvilken rækkefølge de enkelte sagsbehandlingsskridt gennemføres i, men der er tale om forhold som er kendetegnende for den gode proces i sådanne sager.

28. Hvis en uenighed mellem forældre og skole antager en sådan karakter, at skolen finder, at den må afbryde samarbejdet med den konsekvens, at eleven ikke længere kan gå på skolen, er det skolens ansvar at sikre, at det sker på en ordentlig og hensynsfuld måde overfor eleven.

- Skolen inviterer forældrene til en samtale, hvor skolen orienterer forældrene om, at skolen overvejer at udskrive deres barn, og at skolen nu vil orientere eleven om det for at forberede eleven derpå og med henblik på at kunne inddrage elevens synspunkter i den forbindelse.
- Afklar under samtalen med forældrene rammerne for elevens inddragelse i forhold til en egentlig samtale, herunder om forældrene ikke ønsker, at skolen har samtale med eleven uden deres tilstedeværelse eller slet ikke ønsker, at eleven deltager i samtalen.
- Redegør over for forældrene for, at eleven også vil blive inddraget og hørt, så elevens perspektiv og synspunkter også indgår i skolens beslutningsgrundlag. Hvis forældrene modsætter sig inddragelse ved samtale, så redegør for, hvordan for eksempel skolens observationer fra den daglige skolegang så vil indgå.
- Varslingen af forældrene giver også dem mulighed for selv at orientere eleven før skolen, hvis de ønsker det.
- Inviter eleven (og evt. forældrene) til en samtale, hvor skolen redegør for sin oplevelse af situationen, og hvorfor det må have konsekvens for eleven i form af en udskrivning.
- Lyt til elevens synspunkter. Skolen kan med fordel også spørge ind til, om der er særlige hensyn i forbindelse med afslutningen af elevens skolegang på skolen. For eksempel kan det, hvis man er tæt på skoleårets afslutning, være relevant at vente dertil. Det kan også være relevant at drøfte, hvordan udskrivningen skal kommunikeres til de øvrige elever og forældre. Fortæl, at forældrene også er inddraget og hørt.
- Lav korte, objektive referater af samtalerne, som udleveres til eleven (afhængig af dennes alder og modenhed) og forældre hurtigst muligt.
- Overvej umiddelbart efter samtalen nøje alle sagens oplysninger, herunder dét, som elev og forældre har anført, inden den endelige afgørelse om udskrivningen skrives og sendes til forældrene. Afgørelsen bør sendes hurtigst muligt, efter at samtalerne er gennemført.
- Sørg for, at eleven orienteres om afgørelsen.

Processen ved udskrivning som følge af bortvisning

29. Hvis der er tale om en bortvisning, vil der ikke altid have fundet en forudgående proces sted, og typisk vil der derfor ikke have været en første samtale som beskrevet i den proces, hvor det er elevens forhold eller elev/skoleforholdet, der er baggrund for en udskrivning.

Der kan således i bortvisningssager eventuelt kun være tale om én samtale med eleven, hvor eleven høres om sine synspunkter, og hvor årsagen til bortvisningen forklares. Ved en bortvisning skal forløbet gennemføres hurtigt, typisk inden for et par dage.

Særligt med hensyn til ældre elever kan de konkrete omstændigheder, der gør, at skolen overvejer en bortvisning, også indebære, at der ikke sker en forudgående orientering af forældrene, før eleven inddrages. Men der bør så vidt muligt tilstræbes samtidighed i orienteringen og tilbydes et fælles møde.

Særligt om bortvisning på efterskoler

30. I en bortvisningssag i forhold til elever på efterskoler vil typisk indgå følgende elementer:

- Skolen bliver opmærksom på den uacceptable adfærd hos eleven.
- Eleven inddrages og høres af skolen. Det er her centralt at afdække, hvorvidt adfærden kan tilskrives eleven.
- Forældrene orienteres af skolen. De vil typisk blive bedt om at komme til skolen med henblik på en samtale. Orienteringen kan efter omstændighederne også ske telefonisk.
- Skolen har en samtale med forældre og elev, hvor skolen redegør for skolens oplevelse af situationen. Hvis skolen ikke umiddelbart vil gennemføre en bortvisning, men overvejer det, orienteres elev og forældre om skolens eventuelle forudsætninger for, at eleven kan fortsætte på skolen.
- Elev og forældre tager hjem og overvejer, hvorvidt eleven kan indrette sig efter skolens forudsætninger, hvis skolen ikke umiddelbart har truffet beslutning om bortvisning.
- Skolen meddeler hurtigst muligt sin beslutning, hvis der ikke blev truffet umiddelbart beslutning om bortvisning. Afgørelsen bør indeholde en skriftlig begrundelse for bortvisningen.
- Efter en bortvisning tilbyder skolen elev og forældre et opfølgende møde med skolen. Her kan drøftes, hvordan skolen, hvis elev og forældre ønsker det, kan bidrage til, at eleven kommer bedst muligt videre på en ny skole. Sker bortvisningen inden for et par måneder forud for prøveafleggelse bør skolen for eksempel tilbyde, at eleven kan aflægge prøver på skolen, medmindre helt særlige forhold gør sig gældende. Det kan være relevant i de tilfælde, hvor eleven ikke kan nå at få et meningsfuldt forløb på en anden skole forud for prøverne.

31. Bortvisninger skal som udgangspunkt kun ske, hvis der er tale om alvorlige eller uacceptable omstændigheder. Hvad, der kan begrunde en bortvisning, vil være forskelligt fra skole til skole bl.a. afhængigt af skolens ordensregler. Normalt vil skolen have gjort såvel elev som forældre bekendt med ordensregler.

F. Selve samtalen

32. En samtale med eleven er en måde at sikre, at elevens synspunkter bliver hørt og inddraget i den endelige beslutning. Men samtalen har også betydning for den måde, eleven oplever skolen på, og kan være medvirkende til, at det bliver lidt nemmere at forlade skolen, fordi eleven har fået en større forståelse for, hvorfor hun eller han ikke længere kan gå på skolen. Samtidig kan det være en lettelse for eleven at få mulighed for at komme frem med sit syn på sagen – også selvom det ikke fører til en ændret beslutning.

Ved at høre eleven viser skolen, at den tager eleven alvorligt og har respekt for vedkommende. Det sikrer endvidere, at skolen kan træffe en eventuel udskrivningsbeslutning på et oplyst grundlag.

Samtidig er samtaler en naturlig del af en skolekultur, som blandt andet skal understøtte elevernes demokratiske dannelse. At inddrage eleverne er også et vigtigt signal til omverdenen og andre elever.

Gode råd om samtalen

- Forbered samtalen grundigt
- Vær opmærksom på barnets alder og modenhed
- Sørg for at elev og forældre forstår baggrunden for, at udskrivning/bortvisning overvejes
- Vær konkret, åben og lyttende og undgå at fortolke og drage forhastede konklusioner
- Vær imødekommende og lyt til elevens synspunkter
- Lad elevens synspunkter indgå i grundlaget for skolens endelige beslutning
- Giv plads til spørgsmål
- Vær forberedt på elevens og forældrenes reaktion
- Sørg for at der tages referat, så skolen bagefter kan dokumentere inddragelse og kan sende det til elev og forældre.

G. Efter udskrivningen

33. Hvis en skole udskriver eller bortviser en undervisningspligtig elev, skal skolen meddele elevens bopælskommune, at eleven ikke længere deltager i skolegangen på skolen.

Selvom den frie skole har afbrudt samarbejdet og udskrevet eleven, så skal skolen, hvis forældre og elev ønsker det, hjælpe eleven videre og være opmærksom på, at eleven ikke havner i et tomrum, men kommer i et andet undervisningstilbud hurtigst muligt.

H. Bistand og vejledning

34. Spørgsmål til vejledningen kan rettes til:

- Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Tlf. 33 92 53 33
Mail: aatkgs@stukuvvm.dk
Web: www.stukuvvm.dk

35. Skolen kan som en støtte for eleven henvise denne til:

- Center for Elevrådgivning – Elevtelefonen
Tlf.: 70 22 05 33
Mail: info@elevtelefonen.dk
Web: www.elevtelefonen.dk
Elevtelefonens rådgivning er anonym, hvis du ønsker det. Du kan ringe til Elevtelefonen uden at fortælle, hvad du hedder, hvor du bor eller går i skole.
- Danske Skoleelever
Tlf. 70 22 00 33
Mail: dse@skoleelever.dk
Web: <http://www.skoleelever.dk/>
- Ombudsmandens Børnekontor
Tlf. 33 13 25 12
Mail: post@ombudsmanden.dk
Web: <http://boernekontoret.ombudsmanden.dk>

36. Skoleledelserne kan henvende sig til skoleforeningerne:

- Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier
Tlf.: 33 30 79 30
Mail: info@privateskoler.dk
Web: <http://www.privateskoler.dk>
- Dansk Friskoleforening
Tlf.: 62 61 30 13
Mail: df@friskoler.dk
Web: <http://www.friskoler.dk>
- Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig
Tlf.: 74 62 41 03
Mail: dssv@dssv.dk
Web: <http://www.dssv.dk/>
- Foreningen af Kristne Friskoler
Tlf.: 97 35 20 99
Mail: fkf@kristne-friskoler.dk
Web: <http://www.kristne-friskoler.dk>

- Efterskoleforeningen
Tlf.: 33 12 86 80
Mail: info@efterskoleforeningen.dk
Web: <http://www.efterskoleforeningen.dk>
Efterskoleforeningen har udgivet "Etik & Kontrakt – Kodeks for efterskolekontrakter", 2017, hvor bl.a. rammerne for afbrydelse af efterskoleophold er beskrevet.
- Frie Fagskoler
Tlf.: 33 11 12 91
Mail: vej@friefagskoler.dk
Web: <http://friefagskoler.dk>

37. Børnehaveklasseledere og lærere ved frie grundskoler og efterskoler kan henvende sig til:

- Frie Skolers Lærerforening
Tlf.: 8746 9110
Mail: fsl@fsl.dk
Web: <https://www.fsl.dk/>

Huskeliste ved beslutning om udskrivning fra en fri skole

Nedenfor gives en kort oversigt over de forhold, der skal overvejes ved en udskrivningssag.

Selvom skolen forsøger at undgå situationer, hvor udskrivning kan komme på tale, så kan sådanne opstå.

Skolerne kan med fordel udarbejde nedskrevne procedurer for håndteringen af sådanne situationer med inddragelse af skolens medarbejdere, forældre og eventuelle elevråd.

I det følgende gives et hurtigt overblik over, hvad man skal huske vedrørende inddragelse af eleven, når man overvejer en udskrivning.

FN's børnekonvention indebærer, at et barn har ret til at give udtryk for sin mening i sager, der angår barnet, og det har krav på, at dets mening indgår i vurderingen af sagen.

Uddrag af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder

Artikel 3

1. I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række.

Artikel 12

1. Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.

Børnekonventionen indebærer, at eleven skal inddrages inden der træffes afgørelser, der angår eleven – som f.eks. en udskrivning fra skolen.

- Der er ingen nedre aldersgrænse for, hvornår eleven skal inddrages. Små børn har også krav på, at deres perspektiv og synspunkter inddrages i sagen.
- Eleven skal inddrages i overensstemmelse med dennes alder og modenhed. Det betyder, at forældrene ikke kan frabede sig inddragelse af eleven. Hvis forældrene direkte frabeder sig, at skolen har en samtale, må det accepteres, og elevens perspektiv og synspunkter inddrages på anden måde.
- Inden eleven orienteres om, at skolen overvejer en udskrivning, bør forældrene været orienterede og have mulighed for selv at tale med især mindreårige børn. Hvor en udskrivning er begrundet i elevens forhold, kan orienteringen af ældre elever, særligt på efterskoler, dog ske før forældrene er orienterede.
- Det er altid frivilligt for elever og forældrene, hvorvidt de vil deltage i en samtale, men hvis de ikke ønsker at deltage, kan det indgå i vurderingen af sagen.
- Hvis eleven ønsker at have sine forældre med til samtalen, må det imødekommes.

Skolens håndtering af sagen

- * Sørg for, at elev og forældre er bekendte med baggrunden for overvejelse om udskrivning.
- * Sørg for, at eleven er orienteret om, at forældrene også inddrages og høres.
- * Sørg for, at forældrene er orienterede om, at eleven også inddrages og høres.
- * Udarbejd korte skriftlige referater efter hver samtale med elev/forældre.

Hvis forældrene og/eller eleven ikke kommer til samtale

- Det er frivilligt for såvel elev som forældre at deltage i en samtale.
- Hvis forældre eller elev ikke ønsker at deltage i en samtale, så send dem en kort skriftlig sammenfatning af sagen, hvoraf det fremgår, at de har været inviteret til samtale, men at samtalerne ikke er afholdt som følge af deres manglende fremmøde eller afbud, hvorfor skolen nu vil træffe beslutning på det foreliggende grundlag.
- Der kan evt. gives en kort frist til at aftale et nyt tidspunkt for en samtale.

Forhold som skolen skal sikre afklaret:

- Elevens, forældrenes og skolens oplevelse af situationen.
- Om der er særlige hensyn i forbindelse med afslutningen af elevens skolegang på skolen. Det kan for eksempel, hvis man er tæt på skoleårets afslutning, være relevant at vente med udskrivningen. Dette kan også ske, hvis eleven skal op til folkeskolens afgangsprøve ved skoleårets afslutning.
- Hvordan udskrivningen skal kommunikeres til de øvrige elever og forældre.

Ved samtaler med eleven bør skolen:

- Forberede samtalen grundigt.
- Være opmærksom på barnets alder og modenhed.
- Sørg for, at elev og forældre forstår baggrunden for, at udskrivning/bortvisning overvejes.
- Være konkret, åben og lyttende og undgå at fortolke og drage forhastede konklusioner.
- Være imødekommende og lytte til elevens synspunkter.
- Lade elevens synspunkter indgå i grundlaget for skolens endelige beslutning.
- Give plads til spørgsmål.
- Være forberedt på elevens og forældrenes reaktion.
- Sørg for, at der tages referat, så skolen bagefter kan dokumentere inddragelse og sende det til elev og forældre.

Udskrivningssagens trin

Der kan ikke opstilles en fast manual for håndteringen af en udskrivningssag, men følgende trin må normalt indgå ved tilrettelæggelse af processen:

- Tjek, at elev og forældre er klar over, at skolen ser et problem, der kan føre til en udskrivning.
- Sørg for, at det i invitationen til en samtale er klart, hvad der er baggrunden for samtalen, og at det kan ende med en udskrivning.
- Afklar med forældrene, hvordan rammerne er for elevens inddragelse i forhold til en egentlig samtale, herunder om forældrene ikke ønsker, skolen har samtale med eleven uden deres tilstedeværelse eller slet ikke ønsker, at eleven deltager i samtalen.
- Redegør overfor forældrene for, at eleven også vil blive inddraget og hørt, så elevens perspektiv og synspunkter indgår i skolens beslutningsgrundlag. Hvis forældrene modsætter sig inddragelse ved samtale, så redegør for, hvordan f.eks. skolens observationer fra den daglige skolegang så vil indgå.
- Inviter eleven (og evt. forældrene) til en samtale, hvor det i invitationen er klart, hvad der er baggrunden for samtalen, og at det kan ende med en udskrivning. Fortæl, at forældrene også er inddraget og hørt.
- Lav referater af samtalerne, som udleveres til eleven (afhængig af dennes alder og modenhed) og forældre hurtigst muligt. Det vil bero på de konkrete forhold, hvordan referater udformes.
- Overvej nøje alle sagens oplysninger, herunder dét, elev og forældre har anført, inden den endelige afgørelse om udskrivningen skrives og sendes til forældrene. Afgørelsen bør sendes hurtigst muligt, efter samtalerne er gennemført.
- Sørg for, at eleven orienteres om afgørelsen.

Efter udskrivningen:

- Skolen skal hjælpe eleven videre, så eleven kan komme i et andet undervisningstilbud hurtigst muligt.
- Hvis eleven er undervisningspligtig, så skal bopælskommunen underrettes om, at eleven ikke længere deltager i skolegang på skolen.

